

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 051 Економіка

за магістерською програмою професійного спрямування «Статистика
бізнесу»

на тему: «Фінансові результати діяльності малого бізнесу та їх статистичне
оцінювання»

Виконавець:

студент 64 факультету ЕУП

Білоус Олександр Юрійович

_____

підпис

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

Погорелова Тетяна Валеріївна

_____

підпис

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Становлення і розвиток в Україні ринкової інфраструктури суттєво змінюють фінансово-економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств. Оскільки характерною рисою сьогодення стала велика кількість збиткових підприємств, зростає потреба у дослідженні причинно-наслідкових зв'язків, пов'язаних із процесом формування прибутку підприємства.

Проблематика формування і використання фінансових ресурсів стає надзвичайно актуальною в період економічної нестабільності, насамперед, через те, що діяльність підприємства в таких умовах призводить до зменшення величини оборотних активів, неякісного використання ресурсів належних підприємству, зменшення виробничих потужностей, а також збільшення ймовірності банкрутства. Раціональне формування, а також ефективне використання фінансових ресурсів підприємства із метою отримання планового обсягу доходу виступає підґрунтям фінансової стабільності економіки країни у кризових умовах господарювання.

Здатність підприємств забезпечити стабільне зростання прибутку і, як наслідок, власного капіталу залежить від якості аналітичного обґрунтування показників.

Мета дослідження полягає у статистичному оцінюванні фінансових результатів малих підприємств різних видів економічної діяльності України за період 2013-2021рр.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність фінансових результатів, надати їх класифікацію та обґрунтувати методи їх статистичного оцінювання;
- проаналізувати методологію розрахунку основних показників фінансових результатів підприємств України;
- оцінити фінансово-економічний стан малих підприємств України за видами економічної діяльності;

- визначити та охарактеризувати основну тенденцію формування чистого прибутку малих підприємств України за період 2013-2021 рр.;
- виявити фактори, що впливають на чистий прибуток малих підприємств та оцінити силу їхнього впливу.

Об’єкт дослідження – малі підприємства України з різними видами економічної діяльності.

Предмет дослідження – фінансові результати діяльності малих підприємств.

Методи дослідження:

- метод статистичного групування;
- метод розрахунку відносних і середніх величин;
- метод аналізу рядів динаміки;
- метод аналітичного вирівнювання;
- кореляційно-регресійний аналіз.

Інформаційна база дослідження подана науковими публікаціями вітчизняних та закордонних вчених, нормативно–законодавчими актами України, матеріалами наукових конференцій і досліджень, звітами та аналітичними матеріалами відповідних державних органів, даними звітності підприємств та статистичними щорічниками України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінки. Основний зміст викладено на 73 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи статистичного аналізу фінансових результатів підприємств України**» розкрито сутність категорій «прибуток», «фінансовий результат діяльності підприємств», «рентабельність»; узагальнено досвід аналізу фінансової діяльності підприємств та наведено його

логічну послідовність; обґрунтовано методологію розрахунку та аналізу основних показників фінансових результатів.

У другому розділі **«Аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств в Україні за період 2013-2021 рр.»** проведено аналіз та оцінка інтенсивності динаміки фінансових результатів малих підприємств. З цією метою розраховані ланцюгові та базисні показники абсолютної та відносної швидкості чистого прибутку, що дозволило виявити та охарактеризувати тенденцію формування чистого прибутку малих підприємств.

У третьому розділі **«Кореляційно-регресійний аналіз факторів, що впливають на формування чистого прибутку малих підприємств України»** за допомогою кореляційно-регресійного аналізу виявлено та оцінено вплив основних факторів на формування чистого прибутку малого підприємництва.

ВИСНОВКИ

Розглянуті теоретичні основи формування і використання фінансових результатів підприємств України дають можливість зробити наступні висновки.

Фінансовий результат – узагальнюючий показник аналізу та оцінки ефективності (неефективності) діяльності господарюючого суб'єкта на певних стадіях його формування.

Основними статистичними показниками, що дозволяють оцінити фінансове становище галузей економіки, головна мета яких полягає в отриманні прибутку, є: прибуток і рентабельність.

Прибуток – одне з основних джерел доходів бюджету, основна мета підприємницької діяльності.

Рентабельність дозволяє в загальному вигляді охарактеризувати прибутковість роботи організацій. Цей показник являє собою результат дії різних економічних процесів.

Джерелом статистичного вивчення фінансових результатів підприємств є фінансова звітність: Ф№ 1 "Баланс", Ф№ 2 "Звіт про фінансові результати"; Ф№ 3

"Звіт про рух грошових коштів"; Ф№ 4 "Звіт про власний капітал" та Ф№ 5 "Примітки до річної фінансової звітності".

Форми фінансової звітності підприємств (крім банків) і порядок їх заповнення встановлює Міністерство фінансів України за погодженням з Державною службою статистики України.

За результатами проведеного аналізу динаміки фінансових результатів підприємств України за період 2013–2021 роки можна зробити висновок, що фінансові результати прибуткових підприємств постійно зростали і у 2021 році склали 1266,5 млрд. грн., що на 1056,5 млрд. грн. більше, ніж у 2013 р. Водночас найвищий рівень від'ємного фінансового результату збиткові підприємства отримали у 2014 –2015 рр. (798,0 млрд. грн. та 736,1 млрд. грн. відповідно) і далі він почав стрімко зменшуватися.

Під час дослідження виявлено, що фінансовий результат до оподаткування на підприємствах України має тенденцію до зростання і за три роки збільшився на 454,4 млрд. грн. Прибуток у 2021 році отримали майже всі галузі, крім галузі мистецтва та спорту, фінансовий результат який зменшився на 2,6 млрд. грн. На найважливіших галузях економіки України спостерігається стрімке зростання прибутку. Так, у 2021 році у галузі промисловості прибуток підприємств становив 449,5 млрд. грн., що у 2,7 разів більше, ніж у 2019 році, у галузі сільського господарства підприємства отримали прибуток 240 млрд. грн. за 2021 рік, що на 157,8 млрд. грн. більше, ніж за минулий рік, а прибуток підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2021 році становив 145,9 млрд. грн.

Усі ці зміни прибутковості (збитковості) були спричинені багатьма факторами: економічною ситуацією в країні, політичним станом, якістю продукції (робіт, послуг), величиною собівартості продукції, обсягами виробництва тощо.

Статистичний аналіз динаміки фінансових результатів дозволів стверджувати, що чистий прибуток підприємств різних видів економічної діяльності підприємств за аналізований період збільшився на 8555,7 млрд грн . Також дані свідчать про те, що із загальної кількості підприємств України у 2021 році 72,6 % отримали прибуток, що на +0,1 п. п. більше, ніж у 2016 році, тобто за

6 років дослідження зростає кількість підприємств, які отримали прибуток за результатами своєї діяльності. Збитковими були 27,1 % підприємств загалом у 2021 році. Слід зазначити, що за період 2017 – 2021 роки у цілому по Україні питома вага прибуткових підприємств постійно переважала.

Протягом 2017–2021 рр. спостерігалася чітка тенденція до зменшення збитків підприємств України, які у 2021 році склали 231,9 млн. грн. Їх скорочення порівняно з 2016 роком становило майже 37 %.

Поряд з абсолютним показником – обсяг прибутку – широко застосовується відносний показник – рентабельність, який дозволяє в загальному вигляді характеризує прибутковість роботи організацій.

Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств України у 2021 році значно кращий, ніж у 2013 році, що свідчить про значний прогрес у нарощуванні прибутку підприємствами України за рахунок операційної діяльності. У 2021 році вона складала 12,6% , що на 8,7 в. п. більше, ніж у 2013 році та на 6,4 в.п. більше, ніж за минулий рік. Протягом аналізованого періоду лише у 2014 році рентабельність була від'ємною (-4.1%). Тобто збитки від операційної діяльності перевищували отримані прибутки. За 9 років рентабельність операційної діяльності українських підприємств збільшилась на 8,7 %, що свідчить про позитивну динаміку.

У 2021 році порівняно з 2020 роком прибуток малих підприємств в Україні збільшився на 86 618,8 млн. грн. або на 60,9 %, при чому кожний відсоток цього збільшення містить у собі 1 422,0 млн. грн. Максимальна абсолютна швидкість росту прибутку малих підприємств спостерігалася в 2021 році (86 618,8 млн. грн.), а максимальна абсолютна швидкість зниження прибутку була в 2020 році (-20358,1 млн. грн.).

Протягом 2014–2021 рр. фінансовий результат малих підприємств, які отримали чистий прибуток в Україні, в середньому щорічно збільшувався на 24134,4 млн. грн. або на 26,1 %. При цьому середньорічний прибуток підприємств протягом дев'яти аналізованих років склав 115428,8 млн. грн.

За допомогою статистичного моніторингу виявлено взаємозв'язок між основними показниками діяльності малих підприємств, що впливають на чистий прибуток. З цією метою побудовано та проаналізовано регресійні моделі. Реалізація кореляційно-регресійного аналізу показала, що на чистий прибуток малих підприємств впливають такі фактори – заробітна платня. З ростом середньої заробітної платні на 1 грн. чистий прибуток зростає в середньому на 1,294 грн.

За всіма статистичними характеристиками отримана регресійна модель залежності чистого прибутку від заробітної платні статистично значима: 84,2% обсягу чистого прибутку пояснюється зміною заробітної платні. Також було розраховано рівень p – значущості обох коефіцієнтів регресії, які потрапляють у критичну область ($0,008795313 < 0,05$; $0,000491994 < 0,05$), що свідчить про те що модель у цілому і окремі її коефіцієнти є статистично значущими, надійними.

Сьогодні головна мета для України у сфері підприємництва – досягнути рівня показників країн з розвинутою економікою і перетворити малий бізнес на потужний канал для економічного, соціального та технологічного розвитку країни.

Отже, в сучасних ринкових умовах для того, щоб малі підприємства України працювали стабільно та отримували прибуток, можна запропонувати такі основні чинники його збільшення:

- а) нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції;
- б) здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників та застосування системи участі працівників у прибутках підприємства;
- в) зменшення витрат на виробництво продукції або застосування сучасних методів управління витратами;
- г) кваліфіковане здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні ціни;
- д) грамотна побудова договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями;

- е) покращення системи маркетингу на підприємстві, потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності і зосередити увагу на тій продукції, яка є високорентабельною;
- ж) удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва;
- з) постійне проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Таким чином, запропоновані заходи можуть використовуватися підприємствами України для підвищення прибутковості своєї діяльності на всіх рівнях господарювання.

Результати дослідження відображено в наукових статтях:

1. Статистичний аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України [Текст] / О. Ю. Білоус, Т. В. Погорелова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 7. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2021. – С. 20 – 25.
2. Білоус, О. Ю. Формування вибірових сукупностей для обстеження ділової активності підприємств у країнах ЄС [Текст] / О. Ю. Білоус, К. В. Вітковська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С. 125 – 131.
3. Білоус, О. Ю. Аналіз фінансової стійкості ПРАТ «ВО Стальканат-Сілур» [Текст] / О. Ю. Білоус, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С. 68 – 74.
4. Білоус, О. Ю. Фінансові результати діяльності бізнесу та їх статистичне оцінювання [Текст] / О. Ю. Білоус, Т. В. Погорелова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 8. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2022. – С. 5 – 10.

АНОТАЦІЯ

Білоус О. Ю. «Фінансові результати діяльності малого бізнесу та їх статистичне оцінювання».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності «051 Економіка»

за магістерською програмою професійного спрямування «Статистика бізнесу»

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядаються сутність категорій «прибуток», «фінансовий результат діяльності малих підприємств», «рентабельність», «чистий прибуток».

Визначено роль підприємств малого бізнесу за різними видами економічної діяльності в Україні. Проаналізовано динаміку фінансових результатів діяльності малих підприємств за період 2013–2021 рр. Виявлено та охарактеризовано основні фактори, що впливають на формування чистого прибутку.

Ключові слова: фінансові результати; прибуток; збиток; прибутковість; рентабельність; динаміка; статистичні критерії; регресія, кореляція, фактори.

ANNOTATION

Belous O. «Financial results of small businesses and their statistical evaluation».

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «051 Economy»

in the master's program of the professional direction "Business Statistics"

Odessa National Economics University. – Odessa, 2022.

The work examines the essence of the categories "profit", "financial result of small enterprises", "profitability", "net profit". The role of small business enterprises in various types of economic activity in Ukraine is defined. The dynamics of financial results of small enterprises for the period 2013–2021 were analyzed. The main factors affecting the formation of net profit were identified and characterized.

Keywords: financial results; profit; loss; profitability; profitability; dynamics; statistical criteria; regression, correlation, factors.